

Ordlista till borgvisning på Glimmingehus

Här följer en ordlista som kan vara bra att känna till för lärare och elever inför besöket på Glimmingehus. Sammanställningen är en lista över ord som används av vår personal i samband med guidade turer i borgen. Alla dessa ord används självklart inte under en och samma visning. När det gäller ordval anpassar vi oss självklart efter gruppens ålder och språkkunskaper. Målet är att så långt som möjligt förklara svåra ord, när sådana används.

Ordlista:

Armborst:

Vapen som man kan skjuta pilar med. Med hjälp av en avtryckare kunde man skjuta iväg pilen.

Belägring:

Att omringa en fiendes stad eller borg för att försöka tvinga dem till att ge upp.

Brygghus:

Ett rum eller ett hus där man tillverkade öl.

Bryggerska:

En kvinna som var anställd för att tillverka öl.

Byggmästare:

En person som var chef över byggandet av en byggnad, exempelvis på en borg.

Dendrokronologi:

”Årsringsdatering”: en dateringsmetod där man mäter åldern, på till exempel gamla hus, med hjälp av träets årsringar.

Fällgaller:

Ett galler av trä och järn som kunde släppas ned vid ingången till en borg, för att hindra fienden att ta sig in.

Gästabad:

Finare fest med många gäster.

Hakebössa:

Skjutvapen som hade en speciell hake.

Bössans hake fästes vid en trästock. Detta gjorde man för att fånga upp den kraftigt bakåtriktade rörelse, som uppstod vid skjutning.

Armborst

Foto: Armémuseum, CC BY

Soldater med bössor

© Bern, Burgerbibliothek, Mss.h.h.1.1, p. 243 (<https://www.e-codices.ch/en/list/one/bbb/Mss-hh-10001>). Bilden är beskuren.

Hemlighus:

Toalett.

Hypokaust:

Ett centralvärmesystem, där man sprider varmluft via rör i husets väggar (jämför ordet "varmluftssystem" nedan).

Jätte:

Ett väsen inom folktron. Ofta stor och stark.

Kalksten:

En bergart som består av ett ämne som kallas för kalkspat (kalcit). Innehåller ofta fossil efter forntida växter och djur. Förekommer i borgen på Glimmingehus i olika färger och nyanser.

Kapell:

Ofta en mindre kyrkobyggnad som användes för gudstjänster. Kan också vara ett kyrkligt rum eller byggnad i en borg.

Karnap:

En balkongliknande utbyggnad på ett hus. Karnapen vilar ofta på ett stöd, som skjuter ut från husväggen.

Katolik:

Medlem i den katolska kyrkan. Katolska kyrkan utgör en del av kristendomen och har påven som sin högsta ledare.

Kista:

Avlång och fyrkantig låda med tillhörande lock. Användes till förvaring av kläder och värdefulla saker.

Kryssvalv:

En typ av välvt tak som täcker ett rum. Ofta murat i tegel.

Ljuslugg:

En liten öppning i väggen som släpper in dagsljus.

Länsherre:

En chef som styrde över ett län och tillhörande slott.

Medeltid:

En tidsperiod som sträcker sig från 1000-talet och fram till början av 1500-talet.

Mjöd:

En alkoholhaltig dryck som tillverkas av bland annat honung, vatten och kryddor.

Portal:

En dekorerad port eller ingång.

Karnap

Foto: Fredrik Nihlén, CC BY

Kryssvalv

Foto: Fredrik Nihlén, CC BY

Portal

Foto: Bengt A. Lundberg, CC BY

Riddare

Titel och benämning på en man som tillhörde adeln, en rik samhällsgrupp under medeltiden. När kungen kallade var riddaren skyldig att ge sig ut i strid med rustning, vapen och häst.

Sandsten:

En bergart som består av sammanbunden sand. Sandkornen består främst av kvarts. Förekommer i färgerna grå, gul och röd.

Skamstock:

I äldre tider fick folk ibland sitta i en skamstock för att skämmas över något som de hade gjort. Den straffade fästes i hål med fötterna eller händerna.

Skottglugg:

En öppning som man kan skjuta igenom på fienden.

Skållhål:

Ett hål i taket som man kunde skjuta igenom eller hålla ned heta vätskor ifrån, på en anfallande fiende.

Släktvapen:

En symbol för en släkt. Består bland annat av ett speciellt märke/symbol, målat på en sköld.

Stenhuggare:

En person som tillverkar stensculpturer eller hugger till stenblock för husbygge.

Sädesmagasin:

Ett förråd där man förvarar säd, exempelvis korn och råg.

Sägen:

En sagoliknande berättelse. Till skillnad mot en saga påstår ofta berättaren att sägnen är en sann historia.

Tunna:

En rund behållare av trä. På medeltiden förvarade man ofta mat och dryck i tunnor.

Utslagsvask:

En vask där man hällde ut smutsvatten.

Vallgrav:

En bred fördjupning i marken som omger exempelvis en borg. En vallgrav är ofta fylld med vatten.

Skamstock

Foto: Fredrik Nihlén, CC BY

Släktvapen

Foto: Bengt A. Lundberg, CC BY

Vallgrav runt borgholmen

Foto: Bengt A. Lundberg, CC BY

Vapensköld:

En sköldformad yta, som innehåller en symbol, ett så kallat vapenmärke.

Vapenmärke:

En symbol på en vapensköld.

Varmluftssystem:

Rör i väggar och tak som innehåller varmluft och som används till att värma upp en byggnad (jämför ordet "hypocaust" ovan).

Vildman:

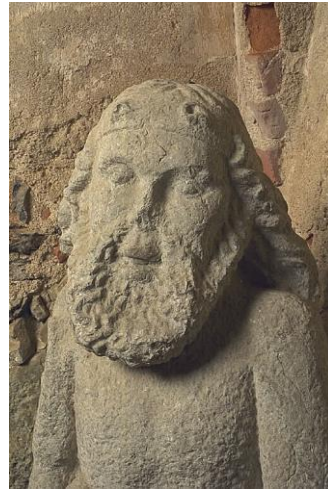
En påhittad varelse (väsen) som ofta har avbildats som en naken, hårig och skäggig man. Ofta beväpnad med en träklubba.

Vindbrygga:

En bro som man kunde hissa upp för att hindra att en fiende kunde ta sig in i borgen.

Väggbonad:

Ett vackert tyg som man hängde på väggen.

Vildman

Foto: Fredrik Nihlén, CC BY

Väggbonad

Foto: Fredrik Nihlén, CC BY

